

Nr. 16 (1454) 24. April 1971
LATVIJA
Lettische Zeitung
Berausgeber: Lettische Volksgemeinschaft in der Bundesrepublik Deutschland e.V., Lettisches Zentralkomitee, Verantwortlich für den Inhalt und den Anzeigenteil: Oskars Kalējs.
Redaktion und Verlag: 242 Eutin/Holstein, Postfach 107.
Verlagsleiter: K. Pilagers, Druck: Hermann Sönksen, Plön, Gerichtsstand: Eutin/Holst.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 16 (1454)
Sestdien, 1971. g. 24. aprīlī
Izdēvējs: Latviesu centrālā komiteja Vācijā. Atbildīgais redaktors Oskars Kalējs, Apģāds un redakcija: 242 Eutin/Holst., Ferd.-Tonnies-Str. 11, Deutschland, Postfach 107.
Tālrunis: 04521/2470.
Redaktori: Anglijā — A. Lieplāga, 34 Kingsmead Road, London S.W. 2, Tālrunis: 01-874-7996
Zviedrijā — Alfrēds Gāters, Box 19, S-170 21 Källhäll, Tel. nājs 0758/50982; darbā 08/002897.
Postgizro 70610-6.

Vienāds devums divās jomās

DR. PHIL. ALFRĒDS GĀTERS PIECDESMITGADNIEKS

Autobiografisko rakstu krājumā Pašportreti (1965. g.), tanīs daudzajos attēlos, kuŗus autori pievienoši ziņām par saviem darbiem un mūža gaitām, redz gan daudz nopietnu, gan lielu skaitu pievilcīgi, dažviet pat apburoši smaidošu seju. Kā pie savāda pretstāta lasītājam jāapstājas 114. lappusē: vīrs ar tumšo platmali galvā vērs pretī asi pētīgu skatu, vertikālās rievās priērē liecina par apņēmīgu enerģiju, un cieši sakniebto lūpu noslidošie kaktiņi vēl vairāk palīdz visai sejaī iegūt izteiksmi, kādu kādreiz var skatīt filmās, kādu izcili slepenpolicistu vai bargu karotāju spīvi drosmīgajos vaibstos. Šis attēlā redzamais stingrais vīrs ir Dr. phil. Alfrēds Gāters. Šī gada 24. aprīlī viņš kļūst 50 gadus vecs.

Alfrēds Gāters

Bet dzīvē šis it kā skarbaiss vīrs patiesībā ir daudz citādāks, un ar baudu var klausīties viņa valodās, kur pa laikiem spērgā jautrs humors un samana kā cilvēku, tā dažādu ļaužu grupu un veselu tautu vājību un labo īpašību smalka pazišana. Vēl vairāk tā vedas domāt, zinot, ka A. Gāters ir ārsts, kas jau labu laiku darbojies šinī nozarē, strādādams Vācijā, kādā Hamburgas slimnicā.

Kaut gan dziednieki pamatoti jātur par īstiem cilvēku labdarjiem — gan kā glābēji grūtu ciešanu mokās, gan kā ātri aizskrejošu mūža gadu rindas nesamaksājami paldzinātāji — šai cildināmai profesijai A. Gāters pievērsies, kā viņš pats vairākkārt apliecinājis, tikai tāpēc, lai būtu kāds reāls pamats eksistencei svešumā. Smaga pienākumu slodze slimnicā A. Gāteram paņēmusi un, diemžēl, vēl joprojām prasa ļoti daudz darba stundu, un viņš nebūt neslēpj savu nožēlu, ka šo puļu dēļ tikai īsi laika sprīži atliek tam, kas viņam, gluži citas nozares zinātniekam, ir un pa-

liek istā sirdslieta — valodniecības un rakstniecības problēmām.

Tām A. Gāters pievērsies jau kopš jaunām dienām, ko laimīgi sekmējusi arī dažas teicamas skolotājas. Dzimis Kalncempju Sprīvuļos (1921. g. 24. aprīlī), viņš mācījies pāris tuvākās pamatskolās un pēc tam (1936—1941) Madonas ģimnazijā. Pār Eiropu ārdās karī, un studijas Latvijas universitātē, kur nākamais zinātnieks iestājies ģermāņu filoloģijas nodaļā, var ilgt tikai nepilnu pāris gadu (1942—1944). Seko gaitas Latviešu leģionā, tad angļu gūstis Libekā; šis nepievilcīgais stāvoklis, A. Gāteram no gūsta izbēgot, tomēr drīz beidzies. Vācijā viņam izdodas turpināt izglītību, Hamburgas universitātē studējot ģermāņu valodas un literatūru, bez tam arī latīņu, grieķu un sanskrita valodu un indoeiropiešu salīdzināmo valodniecību, 1949. g. iegūstot filoloģijas doktora gradu. Studijas medicīnas nozarē, šī trimdas apstākļu uzspiestā nepieciešamība, sekojušas vēlākos gados.

Studijas Hamburgas universitātē, pievienojoties paša studētāja dziļākai interesei par lingvistikas un filoloģijas jautājumiem, ļāvušas A. Gāteram kļūt par vienu no mūsu visizcilākajiem salīdzināmās valodniecības speciālistiem. Viņa zinātnieka darbībai iezīmīga, bez pašas daudz valodu prašanas, ļoti laba lingvistikas literatūras un materiālu pazišana un teicama spēja pārrēzēt plašus problēmu laukus. Jau kopš 50-to gadu sākuma A. Gātera daudzie pētījumi, recenzijas uc. raksti nākuši klajā gaŗā virknē, visvairāk lielajos Rietumeiropas salīdzināmās, vispārējās un baltoloģijas žurnālos un rakstu krājumos, tā izdevumos Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung, Indogermanische Forschungen. Orbis, Beiträge zur Namenforschung, Onoma, Zeitschrift für Ostforschung, Commentationes Balticae utj., arī pašu latviešu publicējumos — In honorem Endzelini, Ramaves izdodamā rakstu krājuma Ceļi sējumos uc.

A. Gātera pētījumu starpā latviešus īpaši var interesēt darbi par dažādiem baltu un arī mūsu valodas vārdiem, kur doti dažādi to nozīmju un izcelsmes skaidrojumi (tā rakstot, piem., par vārdiem ligava, lauma, atāls, vīveles, birīte uc.). Citos viņa darbos aplūkoti uzsvari mūsu valodā, latviešu verbu stāvoklis teikumos, daudzskaitlinieki, salikteni, dažādu mūsu valodas lietvārdu formu maiņas, piedēkļu nozīmes, saikļu lietošana, dažas teikumu uzbūves savādības utj.

A. Gāteru interesējušas arī mūsu tautasdziesmas un to izteiksmes īpatnības (Turpinājums 3. lpp.)

L. Dombrovska

Es saucu

Es saucu savu ielu
Klusumā,
Tinos savu soļu
Tīklā,
Bet nekad nevaru
Sapņot vienatnē. —
Jo enas dvēseli
Piecūkst.
Tad raugos uguns
Pavardā.
Zūdu ūdens dziesmā.
Tik liesmas satvert nespēju.
Tās izkvēpj domas no acīm.
Pazūd tumsā.

Andris Vīto

Dzie

VĪRU B
LATVIES!
Iznācis k
to aplūkoju,
pītādarbu —
sarakstīta 19
licēta. Kau
mana mūzik
un par dau
pozitīvi, tag
cus, viscaur
paveidu.
Laikrakst
Jēruma un I
beidzamo g
mu jaunradi
svaigu domu
vīru koru r
kuma un I
daudz pārāk
daudzus tā
varu par šie
miem izteik
ir mazliet
Iepriekšējā
darbiem bij
tā paša Alt
spēkam gan
Jāna Medin
nācija), Val
dancoju un
Pavasara un
Līdzīgs st
pat kā Vīru
tojis Valde
liekamū kaj
būtu vēlēšai
tot līdzīgu
viesu un arī
Lielākais
Jānim Norvi
līnām (11).
Jāna Norvij
solim viņš
sentimentālī
zumu lētu
jums. utt.).
tautasdziesm
tiesu pietura
dianonisma,
darē tikai a
tonus. La' ne
su nabadzīb
lis, iemiltojs
citu disonā
miens. kas i
krājuma da
meklējama i
simta sākum
jāsecina ka
zīkas attīstī
kal. Ar to n
darbs, izvēi
stīlā, būtu i
simta sākum
škirējs apstā
stīla ietvaros
Tāpat kā
tautasdziesm
uzburit senk
vīnam izdevī
dāt? kur pre
sim. kuŗas i
kumda. gluž
"teicējas" —
tām krāsīm
no mūsu lab
balsojumiem
mēt — Aiz i
kus Melnēai
saista atāut
veikli iesta
starpšpēles t
nav izmanto
lielsku darb
vi stīli, kun
rindinā Norv
dares prasm
taktis abām
apslēpta. a'z
visam korim
jas pīrma'os
arī latviešu
d's bieži at
dziesmas vai
kātrs mēiēn
tūras ietekn
koru m'aksla
to īsto dabu
Dažu labu
juši ar ELJ
Savss tos pa
ieskaņojumu
dziesmā m
kas vēsturīn
kārt izteicis
ku krājumu
tās tauta dz

KULTŪRAS CHRONIKA

Totems — saucas jaunā Mārtiņa Zīverta luga, ko Austrālijas latviešu il. teātra festivālā Melburnā izrādīs turienes Austrālijas latviešu teātris. Jaundarbā autors iestrādājis Austrālijas sižetu un tā režiju vadīs G. Grauds, bet vienīgo s, viešis to mu spēlēs G. Kūlniece. Sidnejas latviešu teātris festivālā rādīs S. Beketa traģikomēdiju Godo galdot, Adelaides latviešu teātra ansamblis sniegs M. Friča darbu Pilsonis un dedzinātājs, bet Melburnas latviešu teātris R. Blaumana lugu Pazudušais dēls. Pavisam festivālā notiks četras izrādes. Lielo atātlumu dēļ festivāla nepiedalīsies Brisbenas un Pertas latviešu teātrinieki.

Pitsburgas universitātes, ASV, mācības spēks glezniecībā un radniecīgās nozarēs Ģirts Siliņš par savu darbu Spatial Composition Nr. 32—1972 ASV apjomā gleznu izstādē Vašingtonā ieguvis 350 dol. godalgu, kā arī Pitsburgas universitātes krievu un Austrumeiropas studiju programmas ietvaros saņēmis stipendiju vienu mēnesi ilgām Latvijas mākslas vēstures studijām Rīgā. Siliņš savā laikā studēja Čikagā, tur sākot darboties līdz arī Čikagas piecīšos, kuŗiem uzticīgš palicis arī vēl tagad.

Melburnas latviešu operēšu ansamblis, Austrālijā, savam gadskārtējam iestudējumam šogad izraudzījis Franča Lehāra opereti Grāfs Luksenburgs. Tās tekstu sakārtojuši un tulkojuši Lūcija Kalniņa, kas ir arī režisore un lielās Zūlīetas lomās tēlotāja. Dirģentoms būs vijolnieks E. Svarre, bet dekorātors L. Lauva. Mēēinājumā jau sākušies un pirmizrāde paredzēta augusta beigās.
Longīna Aptaļna 1970. gadā komponēto darbu šrāmo instrumentu kvintetam Rondo Prāno savā repertuārā uzņemmis pazīstamais ASV kvintets Feiniks, kuŗa spēlē arī obojists Andrejs Jānsons. Feiniks L. Aptaļna darbu pirmo reiz atskanoja Ņujorkas latviešu koncertapvienības sezonas noslēguma koncertā 4. aprīlī Ņujorkā.

GRĀMATNIECĪBA

Bērnu žurnāla Mazputniņa skolu daļa izdevusi latviešu valodas mācības seriā — Burti, burti, kas tie burti? seriājas B komplektu: burti un skaņas. Burti, burti, kas tie burti? domāta bērniem bērnu dārzā gados, kas vēl neprot lasīt. Izdevums sakārtots mērķtiecīgi, iemācot bērniem viegl rakstāmos burtus un to skaņas un tad nārojot uz grūtākiem. Mācības viela — burti un skaitiņi sadalīti 50 lapās. Pie kām katrā lapā doti tikai divi burti, kas parādīti iespiesti un arī krāsainā zīmējumā, kuŗa nosaukums sākas ar rakstāmo burtu. Darba lapai pieder otra lapa, kuŗā zīmējums varādīti priekšmeti vai lietas, kuru nosaukumos atrodams mācāmājs burts. Be.gas dota pārbaudījuma lapa, kuŗā zīmējums parādīti priekšmeti. kuru nosaukumos atrodas visi jau uzrakstītie burti. Visā komplektā piecas šādas pārbaudījuma lapas. Pēc burtiem seko ciparu lapas līdz skaitlim 12. Burti, burti, kas tie burti? sastādījis Aina Svānberga. Bet ilustrējusi Līga Streipa. Visas seriājas redaktori ir Vaira Freiberga, Māra Kauģara un Juris Strautmanis. Lapas caurmota un var iestiprināt līdzdotajos vākos.

Vienāds devums divās jomās

(Turpinājums no 2. lpp.)

nības, piem., laiku lietošana, noteikto un nenoteikto adjektīvu loma tanīs uc. Savs nozīmīgs pienesums A. Gāteram ir arī maz vēl pētiņajā Latvijas vietu vārdu nozarē. Viņa pētījumos nav palikušas neievērotas arī latviešu valodas skaņas un to pārmaiņas vārdos, īpaši senākajās attīstības pakāpēs, tāpat dažādos aizguvumos; viņu interesējis arī vokālisms mūsu dainās un mūsu valodas melodikas jautājumi vispār.

Minētajos jautājumos A. Gāters varējis izsacīt daudz jaunu domu, savā daļā nākt klajā ar interesantiem hipotētiskiem spriedumiem, sniedzot vērtīgus pienesumus arī latviešu valodas izpēšanā. Vēl jāatzīmē, ka bez dažādām zinātnisku grāmatu recenzijām viņš rakstījis arī par dažiem mūsu izcilākajiem zinātniekiem — tā par J. Endzelnu, K. Straubergu, E. Blesī — vai nu kādā viņu jubilejas gadījumā, vai arī viņu pēcnāves piemiņai.

A. Gāters tomēr nav tikai viens no tā devētiem ierobežoti šaurajiem valodniecības speciālistiem, bet izrādījies arī par labu literātūras pazinēju un lietpratīgu un iejutīgu tās izpratēju, kas spējis uzrakstīt labu skaitu recenziju par mūsdienu latviešu autoru darbiem. Tās vislielākoties publicētas trimdas latviešu laikrakstos. Šie apskati nav pierindojami tiem nereti presē uzejamiem rakstiem par jaunām grāmatām, kas ir gandrīz vai vienīgi informatīvs referējums par attiecīgā darba nākšanu klajā, īsumā vēl pārstāvēt pašas grāmatas saturu — A. Gāters savās recenzijās rauga saskatīt kā paša autora literārās intencijas, tā to, cik sekmīgi un kuņķās plāksnēs autora no-

lūki darbā realizējušies. Kā valodnieks viņš palaiķam nav varējis neapstāties arī pie aplūkojamo darbu valodiskās izteiksmes stiprajām un vājajām pusēm un pašas valodas pareizības jautājumiem. A. Gāteram ir arī kādas paša studijas par literatūras problēmām (skat., piem., nesen, Raiņa un Aspazijas gadagrāmatā 1970. gadam, publicēto rakstu par Raiņa un Aspazijas velniem).

Trimdā A. Gāters pievienojies latviešu valodnieku un literātu „Akadēmiskās organizācijas Ramaves“ saimei.

Jubilārs tagad ieiet zinātnieka pilnbrieduma gadu desmitā. Tāpēc drikstam cerēt sagaidīt vēl daudzus tikpat vērtīgus viņa pienesumus salīdzināmā valodniecībā, bet jau it īpaši mums tuvajā latviešu valodas pētījumu laukā.

Nevar neatzīt, ka līdzīgas pirmklasīgas kvalifikācijas zinātnieku istā vieta būtu pašu tēvzemes Zinātņu akadēmijā, lai, eksistences rūpju nenoslodzītam un citāda rakstura maizes darbu nekavētam, ar istu zinātnieka dziļinteresi un pamatīgu varētu likt lietā tiklab studijās, kā vēlāko darbu un pētījumu gaitās piesavinātās lielās zināšanas un erudīciju. Bet mums iznācis, diemžēl, dzīvot negantā laikmetā, kad divi milzu kaņķi ar saviem tādas pat neželības pilniem turpinājumiem ir sa-gandējuši neskaitāmu cilvēku dzīves, daudziem saārdījuši viņu cerības un ārkārtīgi samazinājuši viņu darba iespējas. Tāpēc jo augstāk cildināms tas, kas uzdrīkstējies cīnīties ar negātīvo un destruktīvo apstākļu varu un, kā mūsu jubilārs, spējis panākt izcilus sasniegumus.

Kārlis Draviņš

Arī lietuvieši par to ir jau domājuši. Viņu kapteinis parādīja Aistijas kar-ti. Baltu tautu zeme pie Baltijas jūras, jau sen pirms tūkstoš gadiem. Jau Neronam Romā mūsu senči pārdeva dzintaru un zverādas. Bet viņi nebija tikai tirgotāji, audzēja arī labību, medija, zvejoja. Aisti bija miernīlīgi cilvēki, viņi nepiedalījās kaņķos, kā citas Austrumeiropas stai-guļu tautas. Viņiem bija savi ķēniņi, viņa dzīvoja pilis kopā ar labiešiem. Muižās dzīvoja lauku aristokrācija ar saviem kalpiem, viņi ēda zirgu gaļu un dzēra medaļu. Aizsardzības kaņķ-spēkā varēja iestāties tikai uzticami cilvēki. Ja kāds krita kaujā, tauta ar dziesmām slavīnāja viņa varenību. Viņa liķi sadedzināja reizē ar iero-čiem un medību suņiem, jo ticēja, ka aizsaulē tos atkal vajadzēs.

To esmu lasījis, un tā tas laikam arī bija. Šodien mums no visa tā der tikai Aistijas vārds un baltu tautu kopība. Arī igaunī pieder pie mums, to norāda viņu vārds — Esti. Ja visi griešim, tad Aistija būs!

14. jūlijā, 1945.

Baumo par starptautisku policiju. Es tūlīt tādā vienībā iestātos. Būtu atkal kaņķavīrs, ne tikai kūdras ra-cējs. Beļ ar vienu noteikumu: latvie-

Laikmetīga lu

SPOGUĻU SIENAS IZRĀDE HAMBURGĀ RICHARD.

Gudri cilvēki saka, ja no teātra izrādes atgriezoties esot par izrādīto lugu jādomā, tad tā esot bijusi vērtīga. Man pēc Richarda Ridznieka lugas noskatīšanās vēl pāris dienas bija jādomā. Atstājot kri-tiku speciālistu ziņā, kā nelietpratējs gri-bu tikai pateikt, kas man patika un kas ne.

Vispirms man patika pati lugas pamat-ideja. Valdzināja, sevišķi pie jaunās pa-audzes aktieriem, vienkāršais un dabīgais runas veids. Autors lugā nav baidījies skart ļoti pārdošus jautājumus, bet šādi jautājumi pieder pašreizējam laikmetam. Patīkami pārsteidza neparedzētais lugas atrisinājums.

Domāju, ka lugas dabīgums, pēc kā

Upsala rīli sariko-dernieka rēja un r rādīja ārs nēts ar ļo kultūras šana pīrr jau refer mākslas a si krietni mākslas s da Vilhel puli, kuņķē ideja. Jau priekšdar bināšanai Rozentāls latviešu j lāka inte: savas dzī priekškaņ ņu skaīta tības.

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž

Diemž